

RAHANDUSMINISTEERIUM

Maris Lauri
Riigikogu rahanduskomisjon
rahanduskomisjon@riigikogu.ee

Meie 13.04.2026 nr 13-5.1/1637-1

Muudatusettepanekud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse ning rahvusvahelise sanktsiooni seaduse muutmise seaduse eelnõule 640UA

Austatud proua Maris Lauri

Riigikogus on menetluses seaduseelnõu 640UA. Käesolevaga soovime eelnõu algatajana teha eelnõusse alljärgnevaid parandusi, arvestades Vabariigi Presidendi 3. juuli 2025. a otsuses nr 590, Riigikohtu halduskolleegiumi 8. jaanuari 2026. a otsuses nr 3-23-125 ja Rahanduskomisjoni kaasamismenetluse käigus esitatud muudatusettepanekutes toodut.

Käesolevad muudatusettepanekud hõlmavad ka Rahanduskomisjonile 13. oktoobril 2025. a ja 10. märtsil 2026. a esitatud muudatusettepanekuid, seega palume lähtuda tervikuna käesolevast ettepanekust eelnõu muutmiseks.

1. Muuta eelnõu § 1 punktis 17 toodud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse § 58 lõiget 1 ja sõnastada see järgmiselt:

„(1) Rahapesu Andmebürool on õigus seadusest tulenevate ülesannete täitmiseks saada enda määratud tähtjaks teavet, sealhulgas isikuandmeid, pädevatelt järelevalveasutustelt ja teistelt riigi ja kohaliku omavalitsuse asutustelt ning kohustatud isikutelt ja kolmandatelt isikutelt. Käesoleva seaduse § 54 lõike 1 punktides 1, 2, 6, 8 ja 9 tulenevate ülesannete täitmiseks kohustatud isikult ja kolmandalt isikult andmete saamise aluseks on Rahapesu Andmebüroo ettekirjutus.”;

Selgitus: Lõikes teisest lausest on eemaldatud viide RahaPTS § 54 lõike 1 punktile 4.

Riigikohus viitas oma hiljutises otsuses 08.01.2026 nr 3-23-125 (p 15), et rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadus (RahaPTS) kohaldamisel on põhjendatud eristada volitusi, mis on Rahapesu Andmebürool (RAB) oma erinevate funktsioonide täitmiseks. Euroopa Liidu õigusest tuleneva kohustuse täitmiseks loodud rahapesu andmebüroo ülesehitus ja selle kohustuslik funktsioon on sätestatud RahaPTS-i 6. peatükis ning riikliku järelevalve tegemiseks on RAB-i volitused ette nähtud RahaPTS-i 7. peatükis.

Seetõttu on põhjendatud muuta sätet selliselt, et järelevalveliste ülesannete täitmiseks (RahaPTS § 54 lg 1 p 4) tehtavad ettekirjutused, mis on andmete saamise aluseks, ning samuti õigus saada teavet, mis on vaja järelevalveliste ülesannete täitmiseks, ei ole reguleeritud

RAB-i ülesehitust ja funktsiooni käsitlevas peatükis 6, vaid järelevalvet reguleerivas ja selleks volitusi sätestavas peatükis 7.

2. Muuta eelnõu § 1 punktis 22 toodud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse § 59² ja § 59³ ning sõnastada need järgmiselt:

„§ 59². Andmete töötlemine Rahapesu Andmebüroo andmekogus

(1) Rahapesu Andmebüroo andmekogus töödeldakse käesoleva seaduse § 54 lõikest 1 tulenevate ülesannete täitmiseks vajalikus ulatuses Rahapesu Andmebüroole edastatud ja seaduses sätestatud ülesannete täitmise käigus kogutud järgmisi andmeid:

1) füüsilise isiku üldandmed, sünniriik, rahvus, elukoht, seadusliku esindaja andmed, sugulus- ja hõimlussuhete andmed, registreeritud elukaaslase andmed, isikut tõendava dokumendi andmed, hariduse ja töötamise andmed, kahtlustuse ja süüdistuse andmed, karistatuse andmed, kontode ja virtuaalvääringu rahakoti andmed;

2) juriidilise isiku andmed – nimi, registrikood, registreerimise andmed, põhitegevusala, kontaktandmed, tegeliku tegutsemiskoha andmed, kõrgema juhtkonna liikmete isikuandmed, tegeliku kasusaaja andmed, esindusõigusliku isiku isikuandmed, kahtlustuse ja süüdistuse andmed, karistatuse andmed, kontode ja virtuaalvääringu rahakoti andmed;

3) füüsilise ja juriidilise isiku vara ning majandustegevusega seotud andmed – kinnistute, sõidukite ja väikelaevade andmed, väärtpaberite andmed, äriregistri andmed, tulu- ja sotsiaalmaksu deklaratsiooni andmed, käibe- ja tollideklaratsiooni andmed;

4) käesoleva seaduse § 50 lõikes 4 nimetatud teates sisalduvad andmed ning teate menetlemisega seotud andmed, samuti §-s 63 nimetatud rahvusvahelise infovahetuse käigus vahetatud andmed;

5) käesoleva seaduse § 54¹ lõikes 3 nimetatud aruannetes Rahapesu Andmebüroole esitatavad andmed;

6) käesoleva seaduse 7. ja 8. peatükis sätestatud järelevalve tegemise käigus kogutud andmed;

7) rahvusvahelise sanktsiooni seadusest tulenevate Rahapesu Andmebüroo ülesannete täitmiseks seotud andmed.

(2) Käesoleva seaduse § 54 lõike 1 punktis 2 nimetatud strateegilise analüüsi ülesande täitmiseks töödeldakse pseudonüümitult ja automatiseeritult andmete kogumit _:

1) Rahapesu Andmebüroo poolt seaduses sätestatud ülesannete täitmise käigus saadud käesoleva paragrahvi lõike 1 punktides 4, 5 ja 7 nimetatud andmed, välja arvatud teatamiskohustuse või ülesannete täitmise käigus saadud pangakonto väljavõtted;

2) juriidiliste isikute kohta äriregistri, tegelike kasusaajate andmekogu, kinnistusraamatu ja liiklusregistri andmed ning majandustegevuse registri andmed Rahapesu Andmebüroo poolt väljastatud tegevuslubade kohta, samuti tulu- ja sotsiaalmaksu deklaratsioonide ning käibe- ja tollideklaratsioonide andmed;

3) füüsiliste isikute kohta äriregistri ja tegelike kasusaajate andmekogu andmed ning majandustegevuse registri andmed Rahapesu Andmebüroo poolt väljastatud tegevuslubade kohta.

(3) Pseudonüümitud andmete depseudonüümimine, millega isikut mittetuvastavad andmed muudetakse uuesti isikut tuvastavaks, on lubatud üksnes juhul, kui esineb rahapesu või terrorismi rahastamise või sellega seotud kuriteo või finantssanktsiooni rikkumise põhjendatud kahtlus. Rahapesu Andmebüroo juhi volitatud ametnik kooskõlastab pseudonüümitud andmete depseudonüümimise taotluse Rahapesu Andmebüroo andmekaitse spetsialistiga, kes kontrollib toimingut vastavalt depseudonüümimise tingimustele.

(4) Depseudonüümitud andmed läbivad uue analüüsi. Kui analüüsi tulemusi ei edastata rahapesu või terrorismi rahastamise või sellega seotud kuriteo või finantssanktsiooni rikkumise tõkestamiseks, tuvastamiseks ja uurimiseks uurimisasutusele, prokuratuurile või rahapesu andmebüroo ülesandeid täitvale välisriigi asutusele, kustutatakse depseudonüümitud andmed, välja arvatud füüsilise isiku nimi ja isikukood, viivitamata. Rahapesu Andmebüroo teavitab isikut andmete töötlemise faktist ja kustutab isiku nime ja isikukoodi, kui kuue kuu jooksul alates andmete depseudonüümimisest ei teki vajadust sama isiku andmete uuesti depseudonüümimiseks ega laeku selle isiku kohta rahapesu või terrorismi rahastamise või sellega seotud kuriteo või finantssanktsiooni rikkumisega seotud teavet kohustatud isikult või rahapesu andmebüroo ülesandeid täitvalt välisriigi asutuselt.

(5) Rahapesu Andmebüroo võib käesoleva seaduse § 54 lõike 1 punktides 1, 2, 4, 8, 9 ja 11 nimetatud ülesannete täitmisel vajalikus ulatuses hinnata tüpoloogiate ja riskitunnuste arvutamise kaudu rahapesu ja terrorismi rahastamise riske ning rahapesu või terrorismi rahastamise või sellega seotud kuriteo esinemise tõenäosust.

(6) Rahapesu Andmebürool on isikuandmete töötlemisel õigus kasutada automatiseeritud analüüsimeetodeid, sealhulgas teksti- ja andmekaeve meetodit, et saada muu hulgas teavet riskide, ohtude, suundumuste, mustrite ja toimimisviiside kohta. Teksti- ja andmekaeve meetod on automatiseeritud analüüsimeetod, millega analüüsitakse digitaalkujul teksti ja andmeid. Rahapesu Andmebürool on keelatud teha üksnes automatiseeritud analüüsimeetodil põhinevat andmesubjekti puudutavat otsustust

(7) Käesolevas seaduses nimetatud Rahapesu Andmebüroo ülesannetest tulenevates menetlustes ja toimingutes esitatud, koostatud ja kogutud dokumentide ning tõendite kohta peetakse toimikut. Toimik avatakse iga menetluse või toimingu kohta eraldi ning toimiku pidamist reguleerib täpsemalt Rahapesu Andmebüroo andmekogu põhimäärus.

§ 59³. Andmete säilitamine Rahapesu Andmebüroo andmekogus

Rahapesu Andmebüroo andmekogus säilitatakse andmeid järgmiselt:

- 1) Rahapesu Andmebüroo andmekogusse kantud andmeid ja dokumente isiku kohta 10 aastat pärast vastava toimiku sulgemist;
- 2) Rahapesu Andmebüroo andmekogusse kantud füüsiliste ja juriidiliste isikute pangakonto väljavõtteid viis aastat pärast vastava toimiku sulgemist;
- 3) rahvusvahelise infovahetuse kaudu saadud andmeid andmete päritoluallikas toodud piirangute kohaselt, kuid mitte kauem kui 10 aastat pärast vastava toimiku sulgemist;
- 4) järelevalve ja tegevuslubadega seonduva tegevuse käigus kogutud andmeid ja dokumente kümme aastat arvates järelevalvemenetluse lõppemisest või väljastatud tegevusloa kehtivuse lõppemisest;
- 5) strateegilise analüüsi ülesande täitmiseks kogutud andmeid kuni kolm aastat arvates andmete andmekogusse võtmisest;
- 6) andmetöötluse logisid kümme aastat päringu või kande tegemisest.”;

Selgitus: Paragrahvi 59² lõike 1 muudatustega täpsustatakse Rahapesu Andmebüroo (RAB) andmekogus andmete töötlemise ulatust. Oluline on rõhutada, et säte toob ulatuse andmekategooriatest, mida RAB-il võib oma ülesannete täitmiseks olla vajalik töödelda. Andmekogus sisalduvad andmed aga üksnes isikute kohta, kelle osas RAB-ile seaduses sätestatud ülesannete täitmise käigus infot edastatakse või kelle osas on ülesannete täitmiseks vajadus andmeid töödelda, sealhulgas juhtumipõhisel tasandil (RahaPTS § 54 lg 1 p 1) teatud

andmete valimiga piiritletud osas (nt teatud hulk teateid) konkreetse analüüsi läbi viimiseks. Samuti on oluline rõhutada, et strateegilise analüüsi ülesande täitmiseks töötleb RAB pseudonüümitult ja automatiseeritult andme kogumit üksnes kavandata § 59² lõikes 2 nimetatud andmekategooriaid, mille ulatus on väiksem § 59² lõikes 1 nimetatust.

Eelnõuga sätestatakse Rahapesu Andmebüroo andmekogu andmekoosseis, mis on praegu toodud andmekogu põhimääruses. Seega ei ole andmekoosseisu seaduse tasandil sätestamisel andmesubjekti õigustele vahetut mõju. Andmekoosseisu seaduse tasandil kehtestamisega ei muutu asjaolu, et isikuandmeid töödeldakse jätkuvalt seaduses sätestatud alusel ehk isikuandmete töötlemine on vajalik avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 6 lõike 1 punkti e tähenduses. Andmete töötlemise laad, ulatus, kontekst ega eesmärk ei muutu.

Seaduses nimetatud füüsilise isiku üldandmetena on käsitletavad: ees- ja perenimi, isikukood ja sünniaeg, surmaaeg, sugu, kodakondsus ning kontaktandmed. Seadusliku esindaja andmed hõlmavad endas hooldusõiguse, eestkoste või teovõime piiramise andmeid.

Vastavalt rahanduskomisjoni kaasamismenetluses esitatud ettepanekule täpsustatakse kavandatava § 59² lõike 1 punkti 4 sõnastust, et oleks üheselt arusaadav, milliseid teadetega esitatud andmeid andmekogus töödeldakse. Sõnastust täpsustatakse, et hõlmatud oleksid seadusandja mõtte kohaselt kõik teated, mis Rahapesu Andmebüroole RahaPTS § 49 lõike 1 kohaselt RahaPTS § 50 lõike 4 kohaselt kehtestatud määruse vormil esitatakse.

Vastavalt rahanduskomisjoni kaasamismenetluses esitatud ettepanekule täpsustatakse kavandatava § 59² lõike 2 sissejuhatavat lauset ja eemaldatakse selle lause lõpus sõna „sealhulgas“. Muudatuse eesmärgiks on tagada, et töödeldavate andmete kogum on piiratud loetelelus toodud andmetega. Oluline on aga ka täiendavalt välja tuua, et strateegilise analüüsi ülesande täitmiseks pseudonüümitult ja automatiseeritult andmete töötlemise õigus andmete kogumina strateegilise analüüsi andmelaos ei piira RAB-i õigusi teostada RahaPTS § 54 lg 1 p-s 1 sätestatud ülesande täitmise raames vajadusel isikustatult analüüsi laiemalt kui ainult ühe teate põhised. Viidatud analüüs ei piirdu ühe teate või ühe juhtumi analüüsiga, vaid hõlmab suuremat hulka teavet, näiteks kogumis mitmeid või kümneid teateid ning nendega seotud isikuid ja tegevusi. Selliseks analüüsiks ei kasutata andmekogude kogumit, vaid andmete väljavõtet väga piiritletud osas või valimis konkreetse analüüsi läbiviimiseks vajalikus ulatuses.

Paragrahvi 59² lõike 2 punkti 1 uus sõnastus piiritleb selgesõnalisena, et teatamiskohustuse käigus RAB-ile edastatud või teadete analüüsimisel päritavad pangakontode väljavõtted ei sisaldu andmete kogumis, mida RAB-il on edasiselt õigus kogumina pseudonüümitult ja automatiseeritult töödelda.

Rahanduskomisjoni kaasamismenetluses toodi välja, et juhtudel kui depseudonüümitud andmete analüüsi tulemusena ei edastata rahapesu või terrorismi rahastamise või sellega seotud kuriteo või finants sanktsiooni rikkumise tõkestamiseks, tuvastamiseks ja uurimiseks uurimisasutusele, prokuratuurile või rahapesu andmebüroo ülesandeid täitvale välisriigi asutusele, tuleks sellisest andmete töötlemisest teavitada ka isikuid.

Paragrahvi 59² lõiget 4 on vastavalt esitatud täiendavale muudatusettepanekule täpsustatud eesmärgiga tugevdada andmesubjekti õiguste kaitset ning tagada talle täiendav menetluslik garantiid. Täpsustavate muudatustega normi sõnastuses nähakse ette, et juhul kui isiku suhtes

tekkinud kahtluse ei leia kinnitust, teavitatakse andmesubjekti tema isikuandmete töötlemise faktist pärast kuuekuulise perioodi möödumist. Muudatus on kooskõlas isikuandmete kaitse üldmääruse nõuetega. Andmesubjekti teavitamise edasilükkamine on ajutine ning põhjendatud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise eesmärgiga. Kuigi esialgse analüüsi tulemusel ei pruugi ilmnedalust edasiseks menetlemiseks, võib teavitamine vahetult peale analüüsi lõppu kahjustada analüüsimeetodite tõhustust või võimaldada isikul oma käitumist kohandada viisil, mis raskendab tulevikus võimalike rikkumiste avastamist. Seetõttu on põhjendatud teavitamise edasilükkamine piiratud ajavahemikus. Kuue kuu pikkune viivitusperiood tagab, et viivitusega tekitatav riive ei ole ajas ebamõistlikult suur ning isikul on võimalik mõistliku aja jooksul saada teada enda andmete töötlemisest.

Ajutine andmesubjekti õiguste piirang on kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega. Meede on sobiv, kuna aitab tagada rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise meetme tõhususe. Meede on vajalik, kuna sama eesmärgi ei ole võimalik saavutada vähem piiravate vahenditega arvestades Rahapesu Andmebüroole pandud ülesandeid ja tema tegevuse iseloomu. Meedet saab pidada mõõdukaks, kuna andmesubjekti teavitamise edasilükkamine on ajaliselt piiratud maksimaalselt kuue kuuga.

Selleks, et füüsilisi isikuid oleks võimalik teavitada pärast analüüsi teostamist, säilitatakse piiratud ulatuses (füüsilise isiku nimi ja isikukood) nende isikute andmed, kes on analüüsi isikustatud kujul läbinud. Nimetatud andmeid säilitatakse maksimaalselt kuue kuu jooksul alates andmete depseudonüümimisest. Muu analüüsi käigus kogutud andmehulk kustutatakse viivitamata. Selline lähenemine tagab andmete minimaalse töötlemise põhimõtte ning säilitamise piiramise põhimõtte, mis omakorda on mõeldud tagamaks eesmärgi, et isikut oleks võimalik tema andmete töötlemise faktist teavitada. Pärast kuuekuulise tähtaja möödumist, kui ei ole ilmnenud vajadust isiku andmete uuesti depseudonüümimiseks ega laekunud täiendavat kahtlase tegevusega seotud teavet, kustutatakse pärast isiku teavitamist ka säilitatud nimi ja isikukood. Isiku teavitamine tagatakse andmejälgija kaudu.

Paragrahvi 59² lõike 5 muudatusega parandatakse sätte sõnastust nii, et sellest selguks sätte eesmärk. Paragrahvi 59² lõikes 5 tuuakse, et RAB-il võib käesoleva seaduse § 54 lõike 1 punktides 1, 2, 4, 8, 9 ja 11 loetletud ülesannete täitmisel vajalikus ulatuses hinnata rahapesu ja terrorismi rahastamisele viitavate tüpoloogiate ja riskitunnuste arvutamise kaudu rahapesu või terrorismi rahastamise riske ning rahapesu või terrorismi rahastamise või sellega seotud kuriteo esinemise tõenäosust.

RAB-i õigusest hinnata tüpoloogiaid ja riskitunnuseid, kasutades olukorraga seotud riske, sõltub RAB-i reageerimise intensiivsus konkreetsele juhtumile ja RAB-i töö edasine korraldamine. Selle kaudu on teadete vastuvõtmisel võimalik määrata nende kiireloomulisust ja kaalukust, et prioriseerida tööde järjekorda. Samuti võimaldab analüüsimeetod esile tuua teates märgitud isikute kohta kõige olulisema majandusinfo ja sellest lähtuvad riskid, mis võimaldavad töökorraldust optimeerida ja ressursse kõige mõistlikumalt jagada. Lisaks aitab riski hindamine valida asjakohasemaid kontrollmeetmeid RAB-i poolt RahaPTS-i täitmise üle järelevalve teostamisel ehk läheneda riskipõhiselt. Riskipõhine järelevalve võimaldab omakorda suunata tähelepanu sinna, kus seda on kõige rohkem vaja ning võimalikud ohud ja nendega kaasnevad tagajärjed kõige kaalukamad.

Paragrahvi 59² lõike 6 täiendamine viimase lausega toob seadusesse andmesubjekti õiguste täiendava tagatise ning kannab andmesubjekti õiguste kaitse eesmärgi. Lisaks seaduse seletuskirjas juba esitatud selgitustele tuuakse seaduse sättes selgesõnaliselt välja, et RAB ei

tee pelgalt andmete automatiseeritud töötlemise, sealhulgas riskiprofili määramise põhjal andmesubjekti puudutavat otsust, mis toob andmesubjektile kaasa kahjulikke õiguslikke tagajärgi või muud märkimisväärset mõju, seega järgib täiendus IKÜM artiklis 22 sätestatud andmesubjekti õigust.

Vastavalt rahanduskomisjoni kaasamismenetluses esitatud ettepanekule muudetakse kavandatava § 59³ punkte 1 ja 3 selliselt, et lühendatakse säilitamistähtaegu 10 aastani. Eesmärk on prioriteerida andmesubjekti õigusi, tagades andmete võimalikult minimaalse säilitustähtaja.

Andmete säilitamise tähtaja vajalikkuse uuesti hindamisel kaalutleti veel kord isikuandmete kaitse üldmääruse kohase andmete säilitamise piiramise ja minimaalsuse põhimõtteid, mille kohaselt tuleb isikuandmeid säilitada kujul, mis võimaldab andmesubjekte tuvastada üksnes seni, kuni see on vajalik nende töötlemise eesmärkide saavutamiseks. Muudatusettepaneku kohane 10-aastane andmete säilitamise tähtaeg on kooskõlas kuriteo üldise aegumistähtajaga ning võimaldab jätkuvalt tagada pädevatele asutustele vajaliku teabe edastamise. Ning kuigi pikem andmete säilitamise tähtaeg võiks teatud juhtudel suurendada võimalust tuvastada ajaliselt hajutatud skeeme ja mustreid leiab seadusandja, et selline täiendav kasu ei kaalu edasiselt üles ulatuslikumat andmesubjekti õiguste riivet. Tegemist on mõõdukama meetmega võrreldes hetkel kehtiva regulatsiooniga, kuna aitab vähendada isikuandmete pikaajalisema säilitamisega kaasnevat riivet. Läbi muudatuse tagatakse, et isikuandmete töötlemine ei kesta kauem, kui see on vältimatult vajalik andmete töötlemise eesmärgi saavutamiseks. Muudatus tagab tasakaalu ühelt poolt rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise kui olulise avaliku huvi ning teiselt poolt andmesubjekti põhiõiguste kaitse vahel.

Pangakonto väljavõtete, kui suuremalt isiku põhiõigusi riivava andmehulga osas, otsustas seadusandja kehtestada täiendava andmete kustutamise tähtaja, milleks on viis aastat peale vastava toimiku sulgemist. Muudatust kajastab kavandatav § 59³ punkt 2.

Paragrahvi 59³ punkti 5 muudatusega lühendatakse strateegilise analüüsi ülesande täitmiseks kogutud andmete säilitamise tähtaega viielt aastalt kolmele arvates andmete andmekogusse vastuvõtmisest. Tegemist on vähima võimaliku perioodiga, et tagada strateegilise analüüsi eesmärkide täitmine, pidades samas silmas andmete säilitamise tähtaega kui ühte turvalise andmetöötluse olulist osa. Statistilise analüüsi ja masinõppe meetodid vajavad muutlikus majanduskeskkonnas võrdluseks võimalikult pika ajaperioodi andmeid, kuid minimaalselt on võimalik kuritegelikud trendid, mustrid ja suundumused tuvastada sätestatava perioodi andmete põhjal.

Paragrahvi 59³ punkti 6 muudatusega tuuakse seaduse tasandil välja, et Rahapesu Andmebüroo andmekogu andmetöötluse logisid säilitatakse kümme aastat päringu või kande tegemisest. Selliselt on säte terviklik ja selge, kuivõrd toodud on kõigi kategooriate säilitamistähtjad.

3. Muuta ja täiendada eelnõu § 1 punktis 29 toodud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse § 60¹ ning sõnastada see järgmiselt:

„§ 60¹. Andmesubjekti õiguste piiramine andmetega tutvumisel

(1) Rahapesu Andmebüroo piirab käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud juhtudel järgmisi andmesubjekti õigusi:

- 1) saada teada tema isikuandmete töötlemisest, sealhulgas sellest, mis isikuandmeid töödeldakse, samuti töötlemise eesmärki, õiguslikku alust, ulatust ja põhjust;
- 2) saada teada, kas tema isikuandmed on edastatud rahapesu andmebüroo ülesandeid täitvale välisriigi asutusele (edaspidi *teine rahapesu andmebüroo*) või välisriigi õiguskaitse- või järelevalveasutusele või rahvusvahelisele organisatsioonile või institutsioonile;
- 3) saada teada, kas tema isikuandmete parandamisest on isikuandmete vastuvõtjat teavitatud;
- 4) nõuda tema isikuandmete töötlemise piiramist ja esitada vastuväiteid tema isikuandmete töötlemise kohta;
- 5) saada teada tema isikuandmetega seotud rikkumisest.

(2) Käesoleva paragrahvi lõike 1 alusel piirab Rahapesu Andmebüroo andmesubjekti õigusi juhul, kui piiramata jätmise:

- 1) takistab või kahjustab Rahapesu Andmebüroo käesoleva seaduse § 54 lõike 1 punktides 1 ja 2 sätestatud ülesannete täitmist;
- 2) takistab või kahjustab kuriteo tõkestamist;
- 3) kahjustab teise isiku õigusi ja vabadusi;
- 4) on vastuolus rahvusvahelise koostöö raames kehtestatud piirangutega.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud andmete avaldamise piiranguid kohaldatakse ka isikuandmete suhtes, mis on saadud rahapesu andmebüroo ülesandeid täitvalt välisriigi asutuselt või välisriigi õiguskaitse- või järelevalveasutuselt või rahvusvaheliselt organisatsioonilt või institutsioonilt.

(4) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud andmesubjekti õigusi piiratakse kuni käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud aluste äralangemiseni.

(5) Andmesubjekti õiguste piiramisel on andmesubjektil õigus taotleda Andmekaitse Inspektsioonilt isikuandmete töötlemise seaduslikkuse kontrollimist.“;

Selgitus: Paragrahvi 60¹ lõike 1 esimese sissejuhatava lause muudatuse eesmärgiks on viidata selgelt, millistel juhtudel on RAB-il õigus lõike loetelus toodud andmesubjekti õigusi piirata. Seetõttu asendatakse varasem viide seaduses sätestatud ülesannete täitmisele olukordadega, mis on toodud kõnealuse paragrahvi lõikes 2. Selliselt on tagatud, et lõige 1 ja lõige 2 on omavahel kooskõlas ning andmesubjekti õiguste piiramisel ei väljuta lubatud piiridest.

Paragrahvi 60¹ lõike 2 punkti 1 täpsustatakse tagamaks selgem määratlus, millistel juhtudel on RAB-il õigus andmesubjekti õigusi piirata. Andmesubjekti õiguste piiramine on vajalik RAB tuumikfunktsiooni täitmise tagamiseks. Eesmärgiks on täpsustada, et andmesubjekti õiguste piiramiseks ei saa olla mistahes töökorralduslik takistus ega põhjendus, et see on ülearu keerukas või aitaks kokku hoida asutuse kulusid. Õiguste piirang peab olema rangelt eesmärgipärane ning vajalik rahapesu või terrorismi rahastamise tõkestamiseks ja RAB-i poolt rahapesu või terrorismi rahastamise kahtlusega teabe töötlemiseks ehk RAB ei saa anda andesubjektile vihjet selle kohta, et tema kohta käiv info on RAB huviorbiiti jõudnud, kui see võib saada hilisemat võimalikku kriminaalmenetlust takistavaks või kahjustavaks asjaoluks. Kehtiva FATF-i soovitusel¹ 29 tõlgendava märkuse kohaselt on rahapesu andmebüroo osa, ja tal on keskne roll, riigi rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise operatiivvõrgustikus, abistades teiste asjakohaste asutuste tööd (lõik 1). Sellel eesmärgil peavad rahapesu andmebürood teostama järgmist liiki analüüse: 1) operatiivanalüüs – mille käigus

¹ Kättesaadav: [The FATF Recommendations](#)

kasutatakse olemasolevat ja kättesaadavat teavet konkreetsete sihtmärkide (nt isikute, varade, kuritegelike võrgustike või ühenduste) tuvastamiseks, konkreetsete tegevuste või tehingute jälgimiseks ning nende sihtmärkide ja võimaliku kuritegeliku tulu, rahapesu, eelkuritegude või terrorismi rahastamise vaheliste seoste kindlakstegemiseks; 2) strateegiline analüüsis – mille käigus kasutatakse olemasolevat ja kättesaadavat teavet, sh teiste pädevate asutuste edastatud teavet rahapesu ja terrorismi rahastamisega seotud arengusuundade ja seoste kohta. Nimetatud ülesanded on sätestatud RahaPTS § 54 lõike 1 punktides 1 ja 2.

Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiivi 2015/849 põhjenduspunkt 42 toob, et võitlust rahapesu ja terrorismi rahastamise vastu peavad oluliseks avalikuks huviks kõik liikmesriigid. Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamine on IKÜM mõttes avaliku huviga seotud küsimus. Eelviidatud direktiivi põhjenduspunkti 46 toob välja, et andmesubjekti juurdepääs kahtlase tehinguga seotud teabele pärsiks aga tõsiselt rahapesu ja terrorismi rahastamise vastase võitluse tulemuslikkust. Seepärast on põhjendatud kohaldada kõnealuse õiguse suhtes erandeid ja piiranguid. IKÜM artikli 23 piirangute kohaldamisel on oluliseks eelduseks, et piirangute seadmine täidaks avalikku huvi, ehk eesmärgid on vajalikud avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks. RAB-i põhiülesandeks on rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamine. RahaPTS § 54 lõike 3 kohaselt RAB analüüsib ja kontrollib teavet rahapesu ja terrorismi rahastamise kahtluse kohta, võtab vajaduse korral tarvitusele abinõud vara säilimiseks ning edastab kuriteo tunnuste avastamisel materjali viivitamata pädevale asutusele.

Uurimisasutustel ei oleks võimalik võimalikke kuritegusid uurida ega ka vajalikke tõendeid kriminaalmenetluse läbiviimiseks koguda, kui RAB andmesubjekte võimalikust tekkinud kahtlusest ei teavitaks. Teatud juhtudel võimaldab kas või ainult faktipõhisele küsimusele vastamine puudutatud isikul tuvastada, kas tema kohta käiv info on RAB-i huviorbiiti jõudnud ehk kas tema võimalikud ebaseaduslikud teod on avastatud või mitte, millise tehingu tegemisega seoses on rahapesu andmebürood teavitatud (see seab omakorda ohtu ka teavitaja kaitse põhimõtte (RahaPTS § 52¹)).² Eelnimetatud info võib aidata isikutel edasiselt kahtlaseid tehinguid paremini varjata, muu hulgas kasutades tehingute tegemiseks muid alternatiivseid võimalusi. Lisaks on võimalik andmesubjektil andmete avaldamise korral tuletada, kas Eestis või teises riigis toimub eelmenetlus või kriminaalmenetlus jms. Seega võib ka juba faktipõhine ja piiratud osas teabe väljastamine andmesubjektile omada kahjustavat mõju rahapesu või terrorismi rahastamise tõkestamise süsteemi toimimisele ning andmesubjekti õigusi on vajalik RAB tuumikfunktsiooni täitmiseks piirata.

Lisaks on oluline välja tuua, et käesoleva muudatustega kavandatava strateegilise analüüsi andmete kogumina töötlemise korral (vastavalt kavandatava RahaPTS § 59² lõikele 2) töötleb RAB isikuandmeid pseudonüümitult, mis tähendab, et RAB ei saa selliste teabepäringute korral kinnitada ega lükata ümber teabe töötlemise fakti, kuna see eeldaks andmete depseudonüümimist, milleks seaduse kohaselt alus puudub.

Andmesubjekti õiguste piiramise vajalikkust ulatust hindab RAB igakordselt, kui andmesubjekt vastava teabetaotlusega asutuse poole pöördub. Andmesubjekti õiguste piiramisel selgitatakse andmesubjektile piirangute seadmise põhjuseid ning tema õigust teostada oma õigusi Andmekaitse Inspektsiooni kaudu (RahaPTS § 60¹ lg 5 täiendus).

---

² Ka uus rahapesu tõkestamise direktiivi 2024/1640 artikkel 36 toob ([Direktiiv - EL - 2024/1640 - ET - EUR-Lex](#)), et liikmesriigid peavad tagama, et rahapesu andmebürood on seadnud sisse mehhanismid, millega kaitsta kohustatud isikute ja nende töötajate või samaväärset positsiooni omavate isikute, sealhulgas esindajate ja turustajate identiteeti.

Paragrahvi 60¹ lõike 4 muudatuse eesmärk on selgelt ära tuua piiratavate õiguste ulatuse ja piirangu kestvuse seos, ehk milliseid õiguseid ja kui kaua piiratakse. Piirangute seadmine on põhjendatud ja vajalik üksnes seniks, kuni piiramata jätmine on vajalik lõikes 2 loetletud eesmärkide tagamiseks. Kui varasem sõnastus oli üldsõnaline, siis nüüd on lõikes viide sama paragrahvi esimesele lõikele, milles on toodud piiratavate andmesubjekti õiguste kataloog. Andmesubjekti taotluse saamisel hindab RAB igakordselt piirangute seadmise jätkuvat vajadust.

Paragrahvi 60¹ täiendamine lõikega 5 lähtub Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27.04.2016 direktiivi (EL) 2016/680, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset seoses pädevates asutustes isikuandmete töötlemisega süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise eesmärgil ning selliste andmete vaba liikumist ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu raamotsus 2008/977/JSK, artiklist 17 ja artikli 15 lõikest 3. Täienduse eesmärk on näha andmesubjektile ette täiendav õiguste kaitse tagatis. Seega juhul, kui isikul tekib kahtlus oma õiguste piiramise seaduslikkuse osas, on edaspidi ettenähtud sõnaselge meede isikuandmete töötlemise seaduslikkuse kontrolli alustamiseks. Lisatav meede annab võimaluse andmesubjektidele teostada oma õigusi järelevalveasutuse kaudu. Järelevalveasutus saab peale kontrolli teavitada andmesubjekti vähemalt sellest, et kõik vajalikud kontrollid on aset leidnud.

4. Lisada eelnõusse punkt, millega rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse § 64 lõiget 1 täiendatakse teise lausega järgmises sõnastuses:

„Rahapesu Andmebüroo tehtav järelevalve on riskipõhine ning järelevalvetoimingute sagedus ja rakendatavad meetodid arvestavad järelevalvesubjekti suurust ning tegevuse laadi, ulatust ja keerukust, lähtudes proportsionaalsuse põhimõttest.“;

Selgitus: Sätte muudatusega täpsustatakse Rahapesu Andmebüroo poolt tehtava järelevalve olemust ja aluseid, mis tuginevad Eesti jaoks siduvatele rahvusvahelistele standarditele ning kohustuslikus korras ülevõetavale Euroopa Liidu õigusele.

FATF³ soovitusel (26 ja 28) kohustavad rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise järelevalvet tegema riskipõhiselt ja proportsionaalselt, keskendudes kõrgema riskiga valdkondadele ning seeläbi kasutades järelevalve ressursse tõhusamalt ja proportsionaalsemalt. Riskipõhise järelevalve läbiviimisel planeeritakse ja teostatakse tegevusi vastavalt rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide tasemele, suunates suurema tähelepanu ja ressursid kõrgema riskiga isikutele, tegevustele ja valdkondadele ning kohandades järelevalve sagedust, ulatust ja intensiivsust proportsionaalselt tuvastatud riskidega. FATF riskipõhise järelevalve juhend⁴ toob täpsemad suunised ja üldjuhise, mille kohaselt peab järelevalveasutus arvestama nii riiklikke ja sektoripõhiseid rahapesu ja terrorismi rahastamise riske kui ka konkreetse järelevalve all oleva isiku riskiprofiili ja kontrollisüsteemide kvaliteeti, kohandades oma tegevusi proportsionaalselt tuvastatud riskidega. Rahapesu tõkestamise direktiivi 2015/849 artikkel 48 punkt 6⁵ kohustab järelevalve puhul kasutama riskitundlikkusel põhinevat lähenemisviisi, milleks pädevad asutused:

³ Kättesaadav: [The FATF Recommendations](#)

⁴ Kättesaadav [Guidance-Risk-Based-Supervision.pdf.coredownload.inline.pdf](#)

⁵ Kättesaadav [EUR-Lex - 02015L0849-20241230 - EN - EUR-Lex](#)

- 1) peavad selgelt mõistma nende liikmesriigis esinevaid rahapesu ja terrorismi rahastamise riske;
- 2) peavad omama kohapeal ja väljaspool juurdepääsu kogu teabele liikmesriigile eriomaste ja rahvusvaheliselt eriomaste riskide kohta, mis on seotud kohustatud isikute klientide, toodete ja teenustega, ning;
- 3) peavad võtma kohapealse ja väljaspoolse järelevalve sageduse ja intensiivsuse määramisel aluseks kohustatud isikute riskiprofüli ning selles liikmesriigis esinevad rahapesu ja terrorismi rahastamise riskid.

Vastava nõude riskipõhise käsitusviisi kasutamiseks toob ka uue rahapesu tõkestamise direktiivi 2024/1640 artikkel 40⁶.

5. Lisada eelnõusse punkt, millega rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse §-s 66 asendatakse sõna „haldusjärelevalve“ läbivalt sõnaga „järelevalve“, täiendatakse § 66 lõiget 3 ning täiendatakse § 66 lõikega 4 ja lõikega 5 järgmises sõnastuses:

„§ 66. Järelevalve tegija õigused

(1) Järelevalve tegijal on õigus kontrollida kohustatud isikute asu- või tegevuskohta. Järelevalve tegijal on õigus kontrollitava isiku esindaja juuresolekul siseneda kohustatud isiku valduses olevasse hoonesse ja ruumi.

(1¹) Rahapesu Andmebüroo alustab kontrolli teavitusega kohustatud isikule. Teavituses märgitakse kontrolli eesmärk, ulatus, kontrollitava perioodi pikkus ja kontrollimise aeg. Teavitus edastatakse kohustatud isikule hiljemalt kolm tööpäeva enne kohapealse kontrolli algust, välja arvatud juhul, kui etteteatamine ohustaks kontrolli eesmärgi saavutamist.

(2) Kohapealse kontrolli käigus on järelevalve tegijal õigus:

- 1) piiranguteta uurida vajalikke dokumente ja andmekandjaid, teha nendest väljavõtteid, ärakirju ja koopiaid, saada kohustatud isikult nende kohta selgitusi ning jälgida tööprotsesse;
- 2) saada suulisi ja kirjalikke selgitusi kontrollitavalt kohustatud isikult ning tema juhtorgani liikmetelt ja töötajatelt.

(3) Järelevalve tegijal on õigus nõuda kohustatud isikult kontrollimiseks vajalikku teavet kohapealse kontrolli käigus ja ka kohapealset kontrolli tegemata.

(4) Rahapesu Andmebürool on õigus käesoleva paragrahvi lõikes 3 toodud teavet küsida ettekirjutusega.

(5) Rahapesu Andmebüroo võib esitada järelevalve teostamiseks vajalike andmete saamiseks päringuid ja saada andmeid riigi, kohaliku omavalitsuse või avalik-õigusliku isiku andmekogust vastavalt õigusaktides sätestatud korrale.“;

Selgitus: Kehtiv RahaPTS § 66 kasutab läbivalt haldusjärelevalve terminit.

Riigikohus viitas oma hiljutises otsuses 08.01.2026 nr 3-23-125 (p 16), et Vabariigi Valitsuse seaduse § 75¹ lg 1 kohaselt on haldusjärelevalve ühe haldusorgani kontroll teise haldusorgani

⁶ Kättesaadav [Direktiiv - EL - 2024/1640 - EN - EUR-Lex](#)

üle ning seega ei ole RahaPTS §-s 2 nimetatud isikud, kes on RahaPTS § 3 p 3 kohaselt RahaPTS-i tähenduses kohustatud isikud, selles kontekstis haldusorganid. Seega ei saa järelevalvega kohustatud isikute üle olla sisuliselt tegemist haldusjärelevalvega.

Mõistete kasutamist puudutava ebaselguse lahendamiseks tuleb seaduses „haldusjärelevalve“ mõiste asendada „järelevalve“ mõistega, kuivõrd vastasel korral on kogu RahaPTS § 66 regulatsioon sisutu. RAB teostab järelevalvet kohustatud isikute üle, milleks seadusandja eesmärgist nähtuvalt oli soov §-s 66 sätestata järelevalve tegija õigused. Muudatusega on tagatud edasine õigusselgus, et sätte mõtteks on läbivalt olnud reguleerida just RahaPTS-i alusel läbiviidava järelevalve tegija õigusi, mitte tegevusi, mis puudutavad ühe haldusorgani kontrolli teise haldusorgani üle.

Riigikohus viitas oma hiljutises otsuses 08.01.2026 nr 3-23-125 (p 15), et RahaPTS kohaldamisel on põhjendatud eristada volitusi, mis RAB-il on oma erinevate funktsioonide täitmiseks. Euroopa Liidu õigusest tuleneva kohustuse täitmiseks loodud rahapesu andmebüroo ülesehitus ja selle kohustuslik funktsioon on sätestatud RahaPTS-i 6. peatükis ning riikliku järelevalve tegemiseks on RAB-i volitused ette nähtud RahaPTS-i 7. peatükis. Eeltoodut arvestades on vajadus sätestada RahaPTS 7. peatükis RAB-ile selge õiguslik alus järelevalvemenetluse käigus ettekirjutuse alusel teabe küsimiseks ning päringute esitamiseks ja andmete saamiseks. Vastava selgesõnalise õiguse piisavateks volitusteks nõuda järelevalveasutusel igasugust teavet, mis on oluline kohustuste täitmise jälgimiseks ja kontrolli teostamiseks toob ka rahapesu tõkestamise direktiivi 2015/849 artikkel 48 ning samuti uus rahapesu tõkestamise direktiivi 2024/1640 artikkel 37.

Rahapesu Andmebüroo poolt teabe küsimise aluseks järelevalvemenetluse läbiviimisel on ettekirjutus, mille toob selgelt välja § 66 lisatav lõige 4. Juhtudel, kus kaugkontroll puudutab laiemalt ühte konkreetset sektorit või isikute ringi, teeb RAB vajaliku teabe kogumiseks ühe ettekirjutuse, mis edastatakse määratud ringile kohustatud isikutele.

6. Lisada eelnõusse punkt, millega rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse § 68 lõiget 1 muudetakse ja asendatakse sõna „haldusjärelevalve“ sõnaga „järelevalve“:

„(1) Finantsinspektsioon on kohustatud koostama kontrollimise tulemuste kohta akti, mis tehakse kontrollitavale teatavaks krediidi- või finantseerimisasutuse tegevust reguleerivas seaduses sätestatud tähtaja jooksul. Muu järelevalve tegija on kohustatud koostama kontrollimise tulemuste kohta akti, mis tehakse kontrollitavale teatavaks ühe kuu jooksul kontrolli tegemisest arvates.“;

Selgitus: Kehtiv RahaPTS § 68 lõige 1 kasutab haldusjärelevalve terminit.

Muudatus korrespondeerub käesolevate muudatusettepanekute punktis 5 esitatud muudatusettepanekule ning selle kohta esitatud selgitusele.

Riigikohus viitas oma hiljutises otsuses 08.01.2026 nr 3-23-125 (p 16), et Vabariigi Valitsuse seaduse § 75¹ lg 1 kohaselt on haldusjärelevalve ühe haldusorgani kontroll teise haldusorgani üle ning seega ei ole RahaPTS §-s 2 nimetatud isikud, kes on RahaPTS § 3 p 3 kohaselt RahaPTS-i tähenduses kohustatud isikud, selles kontekstis haldusorganid. Seega ei saa järelevalvega kohustatud isikute üle olla sisuliselt tegemist haldusjärelevalvega.

Mõistete kasutamist puudutava ebaselguse lahendamiseks tuleb seaduses „haldusjärelevalve“ mõiste asendada „järelevalve“ mõistega, et tagada õigusselgus läbivalt ühesuguse korrektse termini kasutuse kaudu.

7. Lisada eelnõusse punkt, millega rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse § 68 lõiget 3 muudetakse ja asendatakse sõna „haldusjärelevalveasutusele“ sõnade paariga „järelevalve tegijale“:

„(3) Aktile kirjutab alla selle koostaja. Akt jääb järelevalve tegijale ja selle koopia jääb kontrollitud isikule või tema esindajale.“;

Selgitus: Kehtiv RahaPTS § 68 lõige 3 kasutab haldusjärelevalveasutuse terminit.

Muudatus korrespondeerub käesolevate muudatusettepanekute punktides 5 ja 6 esitatud muudatusettepanekutele ning nende kohta esitatud selgitusele.

Riigikohus viitas oma hiljutises otsuses 08.01.2026 nr 3-23-125 (p 16), et Vabariigi Valitsuse seaduse § 75¹ lg 1 kohaselt on haldusjärelevalve ühe haldusorgani kontroll teise haldusorgani üle ning seega ei ole RahaPTS §-s 2 nimetatud isikud, kes on RahaPTS § 3 p 3 kohaselt RahaPTS-i tähenduses kohustatud isikud, selles kontekstis haldusorganid. Seega ei saa järelevalvega kohustatud isikute üle olla sisuliselt tegemist haldusjärelevalvega.

Mõistete kasutamist puudutava ebaselguse lahendamiseks tuleb seaduses „haldusjärelevalveasutus“ mõiste asendada „järelevalve tegija“ mõistega, et tagada õigusselgus läbivalt ühesuguse korrektse termini kasutuse kaudu.

8. Lisada eelnõusse punkt, millega täiendatakse rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse § 68 lõikega 5 järgmises sõnastuses:

„(5) Rahapesu Andmebürool on kontrolli tulemuste alusel õigus ettekirjutusega kohustada kontrollitavat kõrvaldama järelevalvemenetluse käigus tuvastatud puudused vastavalt ettekirjutuses määratud tähtajale.“;

Selgitus: Riigikohus viitas oma hiljutises otsuses 08.01.2026 nr 3-23-125 (p 15), et RahaPTS kohaldamisel on põhjendatud eristada volitusi, mis RAB-il on oma erinevate funktsioonide täitmiseks. Euroopa Liidu õigusest tuleneva kohustuse täitmiseks loodud rahapesu andmebüroo ülesehitus ja selle kohustuslik funktsioon on sätestatud RahaPTS-i 6. peatükis. Muu riikliku järelevalve tegemiseks on RAB-i volitused ette nähtud RahaPTS-i 7. peatükis. Eeltoodult arvestavalt on ka RahaPTS § 68 lõikes 5 põhjendatud vajadus sätestada õiguslik alus ettekirjutuse tegemiseks juhtudel, kus kontrolli menetluse tulemusena tuvastab RAB puudused, mille kohustatud isik peab oma tegevuse seadusega kooskõlla viimiseks kõrvaldama. Ka FATF soovitude ja FATF riskipõhise järelevalve juhendi kohaselt peavad järelevalve tegijal olema piisavad volitused, et rakendada riskipõhiseid parandusmeetmeid, sealhulgas nõuda kohustatud isikutelt puuduste kõrvaldamist, parandusplaanide esitamist ning kontrollida vastavalt nõutavate meetmete rakendamist.

9. Lisada eelnõusse punkt, millega täiendatakse rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse § 69 lõigetega 1¹ ja 1² järgmises sõnastuses:

„(1¹) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 kirjeldatud kontrolli raames teeb Andmekaitse Inspeksioon regulaarset järelevalvet Rahapesu Andmebüroo poolt konto väljavõtte pärimise käigus teostatava andmete töötlemise ning strateegilise analüüsi ülesande täitmiseks pseudonüümitud andmete töötlemise protsessi seadusele vastavuse üle.

(1²) Käesoleva paragrahvi lõigete 1 ja 1¹ kohast kontrolli teostava teenistuja suhtes, kellele on vajadus anda ligipääs Rahapesu Andmebüroo andmekogu andmetele, kohaldatakse käesoleva seaduse § 61 lõikes 2 sätestatut.“;

Selgitus: *Vabariigi President tõi oma rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse ning rahvusvahelise sanktsiooni seaduse muutmise seaduse väljakuulutamata jätmise otsuses nr 590 muu hulgas välja, et tagatiste loomine isikuandmete kaitseks on eriti oluline automatiseeritud andmetöötlemise puhul ning kindlasti ka siis, kui tegu on andmekoguga, mille sisendiks olev teave hõlmab eriliiki isikuandmeid. Seetõttu on täiendava lisatagatisena RahaPTS-is edasiselt sätestatud, et Andmekaitse Inspeksioon (AKI) teeb lisaks tavapärasele kontrollile regulaarset kontrolli strateegilise analüüsi ülesande täitmiseks pseudonüümitud andmete töötlemise protsessi ning eraldi pangakontode väljavõtteid puudutavate päringute seadusele vastavuse üle. Konto väljavõtteid hõlmav järelevalve puudutab nii täitemenetluse seadustiku §-s 63 nimetatud täitmisregistri kaudu tehtavaid päringuid kui ettekirjutuse alusel kontoväljavõtete pärimist. Strateegilise analüüsi ülesande täitmiseks pseudonüümitud andmete töötlemise protsessi üle teostatav järelevalve hõlmab endas kontrolli protsessi kui terviku üle ehk andmete laadimisest kuni nende pseudonüümimise, depseudonüümimise ja kustutamiseni. RAB-is registreeritud andmete töötlemise seaduslikkuse kontrollimise käigus puuduste tuvastamise korral on AKI-l õigus teha ettekirjutusi rikkumiste kõrvaldamiseks ja ettekirjutuse täitmata jätmisel saab AKI esitada protesti halduskohtusse IKS § 59 lõike 3 korras, mis tähendab, et kogu protsess on allutatud mitmeastmelisele sõltumatule välisele kontrollile.*

Kavandatava sätte näol on seega tegemist lisaks RAB-i sisesele regulaarsele sisekontrollile täiendava välise kontrolli mehhanismiga, mis tagab sõltumatu ja objektiivse kontrolli isikuandmete töötlemise nõuete täitmise üle.

AKI teostab isikuandmete kaitse seaduse (IKS) § 56 lõike 1 kohaselt samas seaduses, selle alusel kehtestatud õigusaktides ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2016/679 sätestatud nõuete ning muudes seadustes isikuandmete töötlemisele kehtestatud nõuete täitmise üle riiklikku ja haldusjärelevalvet. Sama paragrahvi lõikest 3 tulenevalt on Andmekaitse Inspeksioonil lisaks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2016/679 artiklis 57 sätestatule õigus:

- 1) hoiatada vastutavat töötlejat ja volitatud töötlejat, et kavandatavad isikuandmete töötlemise toimingud rikuvad tõenäoliselt käesolevat seadust;*
- 2) nõuda isikuandmete parandamist;*
- 3) nõuda isikuandmete kustutamist;*
- 4) nõuda isikuandmete töötlemise piiramist;*
- 5) nõuda isikuandmete töötlemise lõpetamist, sealhulgas hävitamist või arhiivi edastamist;*
- 6) rakendada isiku õiguste ja vabaduste kahjustamise ärahoidmiseks vajaduse korral asendustäitmise ja sunniraha seaduses sätestatud korras viivitamata isikuandmete kaitseks organisatsioonilisi, füüsilisi ning infotehnilisi turvameetmeid, välja arvatud juhul, kui isikuandmeid töötleb riigiasutus;*
- 7) kehtestada ajutine või alaline isikuandmete töötlemise piirang, sealhulgas isikuandmete töötlemise keeld;*

8) algatada järelevalvemenetlus kaebuse alusel või omal algatusel.

Vastavalt IKS § 59 lõikele 1 võib AKI haldusjärelevalve teostamisel kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2016/679 artikli 83 lõikega 7 ning Vabariigi Valitsuse seaduse §-des 75¹ ja 75² sätestatu kohaselt antud ettekirjutuse täitmata jätmise korral pöörduda ettekirjutuse saaja kõrgemalseisva asutuse, isiku või kogu poole teenistusliku järelevalve korraldamiseks või ametniku suhtes distsiplinaarmenetluse algatamiseks. Sama paragrahvi lõige 3 näeb ette, et kui riigiasutusest isikuandmete töötleja ei ole AKI ettekirjutust selles määratud tähtaja jooksul täitnud, pöördub AKI halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras protestiga halduskohtusse.

Regulaarne kontroll RAB-i teostatava andmetöötuse üle on oluline lisatagatis isikuandmete kaitseks. Selleks, et AKI-l oleks vajalik täiendav ressursid ka regulaarseks kontrolliks, eraldatakse neile RAB-i eelarvest ühe täistööajaga töötava teenistuja ametikoht. AKI teostatava regulaarse kontrolli intervallidele ei ole seadusnormi tasandil sätestatud, kuna täpse järelevalve tööprotsessi sisustamine ja praktikas kujundamine on kõige optimaalsem jätta järelevalve teostaja diskretsiooniotsuseks.

AKI teostatava järelevalve puhul on asjakohane välja tuua ka see, et sarnaselt RahaPTS § 61 lõike 2 regulatsioonile, tuleb ka AKI poolt järelevalve teostaja suhtes lõikes 1 ja 1¹ sätestatud järelevalvet puudutavalt analoogseid nõudeid kohaldada. Viidatud säte näeb ette, et RAB-i ametnik ja töötaja on kohustatud tähtajatult hoidma saladuses neile seoses teenistus- või tööülesannetega teatavaks saanud andmeid, sealhulgas panga-, äri-, ameti-, kutse- või muu saladuse hoidmise kohustusega või info jagamise piiranguga teavet, ka pärast nende töötlemise või kasutamisega seotud teenistus- või töökohustuste täitmist või teenistus- või töösuhte lõppemist.

10. Muuta eelnõu § 1 punktis 39 toodud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse § 104³ ning sõnastada see järgmiselt:

„§ 104³. Tegelik kasusaaja andmete kooskõlla viimine

Enne käesoleva seaduse redaktsiooni jõustumist äriregistrisse või mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrisse kantud juriidilise isiku juhatus viib tegeliku kasusaaja andmed tegelike kasusaajate andmekogus käesoleva seaduse § 77 lõike 1 punktis 2, lõike 2 punktis 2, lõike 3 punktis 2 ning lõikes 3³ nimetatud nõuetega kooskõlla hiljemalt 2026. aasta 10. juuliks.”;

Selgitus: Kuivõrd eelnõus oli sätestatud kooskõlla viimise tähtaeg, mis on tänaseks möödunud, siis on vajalik sätestada puudutatud isikutele uus tähtaeg andmete kooskõlla viimiseks.

RahaPTS eelnõu rakendussätte eesmärgiks § 104³ oli anda turuosalistele täiendav tähtaeg, et esitada Tegelik Kasusaajate Andmekogusse andmed, mille esitamise kohustus tuleneb rahapesu tõkestamise direktiiv 2015/849 artikli 30 ja 31 muudatusest. Eelnimetatud direktiivi muudeti osana uue rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise direktiivi 2024/1640 ülevõtmisest ning see (artikkel 74) oleks tulnud Eestil üle võtta hiljemalt 10.07.2025. Asjakohane muudatus, mis võtab üle viidatud Euroopa Liidu direktiivi, on toodud käesoleva eelnõu § 1 punktides 36 ja 37. Muudatus hõlmab andmete lisamist, mis puudutab kasusaaja poolt kontrolli teostamise viisi.

Euroopa Liidu õiguse ülevõtmisel tuleb turuosalistel viia oma andmed Tegelike Kasusaajate Andmekogus kooskõlla, kuid arvestades asjaolu, et Eesti on juba hilineanud direktiivi tähtaegse ülevõtmisega, muudab see turuosaliste jaoks kooskõlla viimise ajaraami mõnevõrra kitsamaks. Siiski on vajalik anda lisa-aeg, mis võimaldaks turuosalistel nende igapäevast majandustegevust liialt häirimata viia registriandmed kooskõlla. Samas käesoleval hetkel on enamus Eestis registreeritud äriühinguid juba määranud kasusaaja poolt kontrolli teostamise viisi, mistõttu ei oma muudatus märkimisväärset mõju ega too ettevõtetele täiendavat bürokraatiat.

Arvestades, et tegemist ei ole mahuka muudatusega on põhjendatud mitte määrata rakendussättes nimetatud tähtaeg hilisemaks, kui on järgmine Tegelike Kasusaajate Andmekogu puudutavate direktiivi 2024/1640 artiklite 11, 12, 13, 15 ülevõtmise tähtpäev ehk 10.07.2026.

11. Muuta eelnõu § 3 lõiget 2 ja sõnastada see järgmiselt:

„(2) Käesoleva seaduse § 1 punktid 8, 9 ja 16 ning § 2 jõustuvad 2027. aasta 20. jaanuaril.“

Selgitus: RAB-ile teadete esitamiseks ette nähtud süsteemi puudutavate regulatsioonide jõustumise aeg on 20.01.2027. Jõustumise aja edasilükkamise põhjus on seotud arenduste valmimise ja turuosalistele uue süsteemi kasutusele võtmiseks vajalike protseduuride jaoks ettevalmistava aja andmisega. Samuti tuleb arvestada turuosaliste tagasisidega uue süsteemi täiendamisel.

12. Täiendada eelnõu § 3 uue punktiga 3 järgmises sõnastuses:

„(3) Käesoleva seaduse § 1 punkt 22 jõustub osas, millega kehtestatakse rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse § 59³ punktid 1, 2 ja 3, 2027. aasta 30. juunil.“

Selgitus: Seoses andmete säilitamise tähtaja muudatustega ning täiendava andmete säilitamise tähtaja loomisega pangakonto väljavõtete osas, on infotehnoloogiliste muudatuste sisseviimiseks andmekogus vajalik kehtestada üleminekuperiood. Kuna kavandatavad muudatused on äärmiselt ressursimahukad, siis ei ole lühem üleminekuperiood praktikas realistlik. Seni kuni jõustuvad uued andmete säilitamise tähtajad, säilitatakse andmekogus andmeid vastavalt täna kehtivale põhimääruses toodud regulatsioonile 15 aastat.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Jürgen Ligi
rahandusminister

Liina Malm
Liina.Malm@fin.ee